

советологія» (керівник – канд. філос. наук О.В. Брюховецька).

12 травня 2011 р. – спільно з представництвом Фонду ім. Гайнріха Бьолля в Україні разом із Архітектурним клубом та Центром візуальної культури (НаУКМА) кафедра брала участь в організації публічної дискусії «Архітектурна спадщина ХХ століття: від збереження до використання».

13 жовтня 2011 р. – спільно з Урбаністичною лабораторією (НаУКМА) та Інститутом Кеннана кафедра брала участь в організації Круглого столу «Джейн Джейкобз, смерть та життя великих американських міст: 50 років потому».

2010 – 2011 навчальний рік – спільно з Erste Foundation в рамках Patterns Lectures (проєкту підтримки розвитку нових університетських курсів в Центральній та Північно-Східній Європі) розроблено і апробовано на базі магістерської програми навчальний курс «Радянське кіно після 1960р.: ідеологічні суперечності». Курс запропоновано до навчальних планів під назвою «Екранні мистецтва та візуальна культура» (канд. філос. наук О.В.Брюховецька).

26 – 27 січня 2012 р. – в рамках Днів науки НаУКМА та міжвузівського проєкту «Метрополіс – Київ» (за підтримки Фонду ім. Гайнріха Бьолля) кафедра проводила науково-дослідний семінар «Київ-як-текст» (керівники – канд. істор. наук Ю.І. Нікіщенко, В.А. Осьмак). У межах семінару було проведено круглий стіл «Сучасні рецепції “київського тексту” в культурі: проблеми і здобутки».

1995 – 2006 р.

Кафедра брала участь в загальноуніверситетських наукових заходах, зокрема в Щорічних наукових конференціях «Україна: людина, суспільство, природа», що проводилася в рамках Днів науки НаУКМА (секція «Теорія та історія культури»).

з 2007 р.

У рамках Днів науки НаУКМА кафедра щорічно проводить конференцію «Теорія та історія культури» (з 2012 р. – «Актуальні проблеми теорії та історії культури»).

*****

Кафедра систематично видає томи серії «Теорія та історія культури» (1997 – «Культура») збірників наукових праць НаУКМА «Наукові записки» (щорічно з 1999 р.) та серії «Культурологія» «Магістеріуму» (2000, 2003, 2005, 2007, 2009, 2011 рр.)

*Демчук Р. В., к. філос. н., доцентка кафедри культурології,
Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
м. Київ, Україна*

Віражі духу

І поклав я на серце своє,
щоб пізнати премудрість...
і збагнув я, що це все –
то ловлення вітру!
Бо при многості мудрості
множиться й клопіт...
(Екл.1:17,18)

Людство ще не сягнуло обривів культури як надскладної і надприродної реальності. Незважаючи на понад тисячу її визначень, формула культури досі не винайдена.

Функція культури від початку проявилася здатністю людини до символічної діяльності, що, зокрема, відображено у Біблії, коли Адам розпочав йменувати природу, отже дистанціюватися від неї, тим самим декларуючи логоцентризм у якості культурної парадигми. Мова, міф, пізнання, мистецтво виступають маркерами культури.

Освіта – не лише спосіб трансляції знань, а й джерело їхнього продукування. Інноватика в освіті сприяє її конкурентноздатності. Отже, освіта не має пасти задніх, а здатна крокувати поряд із наукою. У випадку культурології, освіта випереджає, адже масове запровадження дисципліни до програм вишів на пострадянському просторі, хоча й відбулося як антитеза та умова вивільнення гуманітаристики з тенет марксистсько-ленінської методології, але й було, водночас, неформальним рухом науковців, який несила було проігнорувати.

Наразі обговорення проблеми наукового статусу культурології саме засвідчує здійсненність цього проєкту (а не навпаки). Рефлексія з цього приводу є плідною, бо конститує новий науковий напрям. Культурологія – наука не сумативна (як стверджує В.Межуєв), а синтетична, проте це якісно новий синтез, що породжує нове знання. Можна розуміти культурологію у якості нової моделі існування наук, адже рефлексія культури як цілісності можлива лише в іншій, контекстуальній системі координат. Науки про природу – пояснюють, науки про дух – розуміють (В. Діль-

тей, В.Виндельбандт, Г. Риккерт). Криза класичної моделі культури, побудованої на раціональному, «аполонічному» підґрунті, зумовила відхід від філософії (зокрема, філософії культури) до царини ірраціонального – «діонісійського». Культурологія постала сьогодні як постнекласичний проект. Культурологічний дискурс не лише розуміє та аналізує, а й відтворює, моделює культурну реальність (А.Марков) шляхом узагальнення емпірики культурних світів. Culturology у вітчизняній інтерпретації не тотожна західним Cultural Studies як дослідженням у царині культури. Наразі вона вже формується у значно ширший і глибший предметний простір (специфіка якого позначена неспівпадінням термінів), проте потребує системного оформлення. Культурологія komponує культурну реальність, розпорошену по предметним царинам гуманітарного знання, онтологізуючи культуру як цілісність. Отже, культурологія як наука має діахронічний, синхронічний та поступово набуває ахронічний вимір. Культурологія, водночас, прагне зберегти міждисциплінарний статус, адже людина існує не в світі умоглядних схем, а світі феноменів (А.Буровский) з претензією на інтеграцію гуманітарного знання, проявляючи себе, в тому числі, і як напрям дослідження – «культурологізм» (Г.Драч) або як «міждисциплінарна метатеорія» (П.Гуревич) на ґрунті визначення міжсистемних зв'язків. Як неможливо вивести ціле із суми речей, так не можна вивести універсальне через дискурс локального. Хоча, з іншого боку – людина не може дистанціюватися від культури, аби відрефлексувати її підвалини (А.Пелипенко). Проте паттерни, загальносистемні сполуки, що експлікуються, розгортаються в часі, спрямовують розвиток системи зсередини й засвідчують стійкість культурних рис, можуть бути простежені у знанні про культуру – цього багатошарового та різнобічного феномену.

Якщо взяти за мету вкласти культурологію у «прокрустове ложе» академічних дефініцій, то можна задати наступні параметри:

Об'єкт (явище) – культура як тотальність (простір/світ людини/людства);

Предмет (як дисциплінарна онтологія) – моделі культури, що відтворюються з огляду на історико-соціальний контекст та пріоритетну (й, водночас, мінливу) світоглядну парадигму, котра, наразі позиціонується як вища культурна цінність;

Методи (як провідна характеристика у випадку культурології) – міждисциплінарний, інтегративний, парадигмальний (сис-

темний синтез, що сполучає розрізнене знання про культуру в композиційний центр, де системостворюючими чинниками є світоглядні універсалії, які виступають базовими цінностями культури);

Завдання полягає у розкритті принципів/законів зародження й розгортання культурних систем у їхній історичній динаміці та зв'язку з соціальними структурами/інститутами й стосовно людського суб'єкта, що розвивається/еволюціонує.

Отже, культурологія – це комплексна гуманітарна наука про культуру, яка заявляє про свою універсальність, але не претендує на істину, долає дисциплінарні кордони, ґрунтуючись на системних взаємозв'язках, але утримує каркас предметно-проблемного ядра.

Зайцев М. О., д-р філос. н., доцент, завідувач кафедри культурології і філософії, Національний університет «Острозька академія», м. Рівне, Україна

Культурологія як становлення культурології

1. Ситуація в сучасній культурології являє своєрідний теоретико-методологічний хаос, засвідчуючи той факт, що як окрема галузь наукового знання вона ще перебуває в процесі становлення.

Серед усіх чинників, що зумовлюють специфіку культурологічного пізнання, увагу привертають два.

Перший – культурологія має справу з динамічними, а іноді й мало вловимими тенденціями, а не з жорсткими конструкціями закономірностей. Усе це спонукує до більш детального аналізу поняття «тенденція», зокрема «механізмів» її вияву, структури, проявів, виникнення та згасання.

Другий – як гегелівська сова Мінерви, культурологія не передвіщає, а оповіщає, що щось уже відбулося, і вона може явити лише його смисли, які до того були приховані за барвистим розмаїттям безпосередності соціокультурних процесів. Відтак, якщо говорити про його практичну значимість у сфері соціокультурного прогнозування, то тут можна вести мову про моніторинг можливих соціокультурних тенденцій. Все це зумовлює таку характерну особливість культурологічного пізнання як взаємодо-